

Ej saa ilde har Sturla
evnet Tume at hævne.
Kristus raader for Ryet,
Ravnen stoppes med Kroppe.

Samme Saga ved at fortælle om Biskop Gudmund, som var en hellig Mand, at han kunde skifte Ham. Skik og Brug, der holdt sig i Norge til det 18.—19. Aarhundrede, bringer Bud fra ældgammel Tid; saaledes har Cand. Bull Beretninger, om at Bønderne i Eidsborg Sogn bar St. Niculs ud af Kirken Eidsborgsøen rundt og tvættede Helgenbilledet for at faa godt Aar, en Skik, der synes at gaa tilbage til germansk Frugtbahedskultus (jfr. Tacitus: Germania cap. 40).

Men hvorfor nævnes knapt Draumkvædet, dette store tunge Digt om Helvede og Himmerig og om Dommedag, som har levet i Folkemunde gennem Aarhundreder og trods Tidens Ødelæggelse endnu har en forunderlig Magt; det siger noget om Middelalderens Norge, som Diplomer aldrig kan sige, og Sagaen efter sin Natur helst tier med; det viser saa fuldt som anden Overlevering gammelnordiske og kristelige Forestillinger Side om Side.

Andagtsbøger, Prædikener, Billeder i Kirkerne forkaster Cand. Bull med velberaad Hu, thi direkte giver de ingen Oplysning om hvad Folket tænkte og troede; og dog maa vi ty til disse Kilder, om vi vil fange lidt af Middelalderens Liv og faa Sammenhæng i de faa Ytringer, der lyder fra Lægfolk, — men jeg skal indrømme, at man maa træde varsomt ad den Vej.

De kirkelige Kilder har imidlertid en egen Værdi, idet de ofte meget tydeligt lærer, hvorledes det gamle og det ny og fremmede søjede sig sammen for dem, der skulde være Vejledere. Kirkens Mænd var Nordmænd trods Latinen og havde taget større eller mindre Arv fra Forfædrene, baade hvad Forestillinger og Følelser angaar. Der er næppe Grund til at sætte altfor skarpt Skel mellem Kirke og Folk. E. J.

Af det bekendte monumentale Værk *Dahlmann-Waitz Quellenkunde der Deutschen Geschichte* er 1912 udkommet

8. Udgave (1912), udgivet af Professor ved Leipziguniversitetet Paul Herre, hvis *Quellenkunde zur Weltgeschichte* tidligere er omtalt i dette Tidsskrift (8. R. III, 87). Den store Forøgelse af Stoffet, som den ny Udgave rummer, viser sig allerede ved, at medens 7. Udg. havde 848 Sider (foruden Registret) og 10382 Titelnre, er Sidetallet nu 979 og Nummerantallet 13380. I langt højere Grad end før er nu ogsaa Indsamlingen af Materialet blevet fordelt paa forskellige Hænder; til 7. Udg. medvirkede kun 5 Historikere, til 8de 42. Alle Forskere har derfor kun Grund til paa ny at hilse Værket som et uundværligt og fortrinligt Hjælpemiddel. Fra dansk Side er der dog ogsaa denne Gang Anledning til at undre sig over, at der ikke er taget tilstrækkeligt Hensyn til vor Litteratur. Man savner f. Eks. Aage Friis' Bernstorfferne i Danmark, hans Udgave af de Bernstorffske Papirer og hans Afhandling her i Tidsskriftet om Holstens Indlemmelse i Danmark 1806, endvidere Neergaards Under Junigrundloven, Wegeners Bog om Augustenborgerne, Mackeprangs om Nord-slesvig og Sønderjydske Aarbøger. A. D. Jørgensens Navn findes slet ikke i Registret.

J. A. F.

Friedrich M. Kircheisen har udgivet 2det Bind 1. Del af sin tidligere her i Tidsskriftet (8. R. II, 110) omtalte *Bibliographie des Napoleonischen Zeitalters* (Berlin, 1912). Denne Del omfatter Skrifter om Napoleon og hans Familie og Begyndelsen af det Afsnit, der skal rumme Titlerne paa Memoirer, Korrespondancer og Biografier. Den fortjener samme Anerkendelse som 1. Bind.

Den udmærkede franske Rethistoriker og Professor ved École des Chartes Paul Viollet har — som Fortsættelse af sit tidligere Værk om Frankrigs politiske og administrative Institutioner i Middelalderen — udgivet: *Le roi et ses ministres pendant les trois derniers siècles de la monarchie* (Paris, 1912). I dette grundlærde Arbejde behandles med indgaaende Fordybelse i Enkelthederne først Kongerigets og de kongelige Domæners territoriale Udvidelser, derpaa Kongens Stilling under